

จิตวิทยาการเรียนรู้สำหรับครู: การพัฒนารายวิชาในแนวทางการศึกษาฐานสมรรถนะ สู่การเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญา

Educational Psychology for Teachers: A Course Development
with Competency-based Education to Strengthen Spiritual Health

จิรวุฒิ พงษ์โสภณ¹ รัญญา จิตต์อาจหาญ² เหมันต์ พรหมสนธิ³

¹ อาจารย์ประจำกลุ่มวิชาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ chirawut.phong@vru.ac.th

² อาจารย์ประจำกลุ่มวิชาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ranya.jit@vru.ac.th

³ อาจารย์ประจำกลุ่มวิชาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ hamun.prom@vru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอที่มา กระบวนการ และผลลัพธ์ในการปรับปรุงพัฒนารายวิชา จิตวิทยาการเรียนรู้สำหรับครู ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ เพื่อให้มีการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียน และเป็นไปตามแนวทางการศึกษาฐานสมรรถนะ โดยการปรับรายวิชานี้มีที่มาจาก 1) ผู้เรียนสะท้อนว่ารายวิชาเนื้อหาเชิงทฤษฎีมากเกินไปซึ่งบางทฤษฎีอาจไม่ได้นำไปใช้ปฏิบัติจริง 2) ผู้สอนพบว่าการสอนแบบเน้นเนื้อหาและการประเมินผลแบบหลักสูตรอิงมาตรฐานนั้นมีข้อจำกัดและอาจไม่เชื่อมโยงกับประสบการณ์ในชีวิตจริงเท่าที่ควร 3) บางชิ้นงานของนักศึกษาขาดคุณภาพเนื่องจากนักศึกษาต้องเร่งทำในช่วงปลายภาคการศึกษา 4) ผู้สอนได้พบอุปสรรคบางส่วนของนักศึกษาที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ จึงต้องการพัฒนารายวิชานี้เพื่อเสริมพื้นฐานทางจิตวิทยาให้แก่ผู้เรียนให้มีความหนักแน่นยิ่งขึ้น จากการเก็บข้อมูลเสียงสะท้อนของผู้เรียนและการออกแบบรายวิชาร่วมกันของคณาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชาจึงได้มีการปรับรายวิชาโดยมีลักษณะสำคัญดังนี้ 1) ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของนักศึกษาโดยตั้งต้นจากโจทย์ชีวิตจริงของนักศึกษาเอง 2) ลดสัดส่วนการบรรยายเนื้อหาเชิงทฤษฎีลงและเน้นประสบการณ์เชิงปฏิบัติมากขึ้น 3) กระจายชิ้นงานของนักศึกษาออกเป็นงานย่อยโดยเชื่อมโยงกับการฝึกทักษะต่าง ๆ ในรายวิชา 4) มีการประเมินความก้าวหน้าผ่านกระบวนการสะท้อนคิดเป็นระยะๆ ทั้งนี้ การปรับรายวิชาดังกล่าวยังอยู่ในขั้นของการประยุกต์ใช้และเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจึงยังไม่สามารถเปรียบเทียบผลลัพธ์ได้อย่างเต็มที่แต่จะมีการรวบรวมข้อมูลเพื่อพัฒนารายวิชาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

คำสำคัญ : จิตวิทยาการเรียนรู้ ครู การพัฒนารายวิชา การศึกษาฐานสมรรถนะ สุขภาวะทางปัญญา

Abstract

The objective of this article is to present the background, process, and outcomes of the development of a course 'Educational Psychology for Teachers' for first-year students in the Faculty of Education at Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage to promote effective teaching that aligns with the learners' nature and follows the direction of competency-based education. The need to improve the course arises for the following reasons: 1) Students' feedback indicates that the course content is too theoretical, and some theories may not be applied in practical situations. 2) Instructors have found limitations in teaching methods focused on content and curriculum-based assessments, which may not be effectively linked to real-life experiences. 3) Some student assignments lack quality due to time constraints at the end of the semester. 4) Instructors have encountered challenges with students in practicum experience. Based on the collection of student feedback and collaborative course design among the instructors, the course has been improved with the following significant features: 1) Emphasizing student participation by starting with real-life situations and challenges faced by students themselves. 2) Reducing the proportion of theoretical lectures and increasing practical experiences. 3) Distributing student assignments into smaller tasks linked to various skill trainings within the course. 4) Implementing formative assessment through reflection regularly. However, it should be noted that the mentioned course improvements are still in the stage of application and additional data collection. Therefore, a comprehensive assessment of the outcomes is not yet possible, but further data will be gathered to continuously enhance the course's effectiveness.

Keywords: educational psychology, teachers, course development, competency-based education, spiritual health

บทนำ

วิชาจิตวิทยาการเรียนรู้สำหรับครู เป็นหนึ่งในวิชาพื้นฐานที่นักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ทุกคนจะต้องลงทะเบียนเรียนเนื่องจากเป็นวิชาบังคับตามเงื่อนไขของหลักสูตร อีกทั้งยังเป็นวิชาที่มีบทบาทสำคัญในการบ่มเพาะความเป็นครู โดยเฉพาะในมิติของการเข้าใจธรรมชาติของผู้เรียนตั้งแต่การเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล จิตวิทยาพัฒนาการ จิตวิทยาการเรียนรู้ ตลอดจนจิตวิทยาการให้คำปรึกษา การแนะแนว และการทำการศึกษารายกรณี เพื่อให้ นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานทางด้านจิตวิทยา ตลอดจนเข้าใจปัญหาและสามารถให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุนผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตาม จากการเก็บข้อมูลเสียงสะท้อนจากนักศึกษาผ่านแบบสอบถามและกระบวนการกลุ่ม (focus group) รวมถึงการประเมินการจัดการเรียนการสอนของคณาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชาตลอดระยะเวลา 6 ภาคการศึกษานับตั้งแต่ปีการศึกษา 2563 ถึง 2565 แม้ว่าภาพรวมจะได้รับเสียงสะท้อนในเชิงบวกค่อนข้างดีขึ้นตามลำดับโดยเฉพาะในแง่ของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ บรรยากาศการเรียน รวมถึงคุณลักษณะของผู้สอนที่ช่วยให้นักศึกษาเกิดความรู้สึกละผ่อนคลาย กล้าพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และได้ทำความเข้าใจองค์ความรู้ใหม่ ๆ เกี่ยวกับจิตวิทยามากยิ่งขึ้น แต่ขณะเดียวกันก็มีข้อค้นพบว่ารายวิชาดังกล่าวมีข้อจำกัดบางประการที่ทำให้การจัดการเรียนการสอนไม่เกิดประสิทธิภาพเท่าที่ควร โดยเฉพาะในมิติของการนำองค์ความรู้จากรายวิชาไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตจริง ดังเสียงสะท้อนของนักศึกษาที่ระบุว่าบางสัปดาห์มีเนื้อหาที่แน่นเกินไป และการสอนเนื้อหาทฤษฎีจิตวิทยาต่างๆในปริมาณมากทำให้มีช่วงเวลาในการวิเคราะห์สังเคราะห์ทำความเข้าใจและเชื่อมโยงสู่การนำไปประยุกต์ใช้ได้ค่อนข้างน้อย และทำให้นักศึกษาอาจมีความรู้สึกเหนื่อยหรือเครียดในสัปดาห์ที่มีเนื้อหาค่อนข้างมาก นอกจากนี้คณาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชายังพบว่าชิ้นงานบางชิ้นงานของนักศึกษาไม่มีคุณภาพเท่าที่ควรเนื่องจากนักศึกษาต้องเร่งทำในช่วงปลายภาคการศึกษา เช่น การทำรายงานการศึกษารายกรณี ซึ่งเป็นผลมาจากลำดับการเรียนเนื้อหาเชิงทฤษฎีพื้นฐานทางจิตวิทยาค่อนข้างกินเวลาหลายสัปดาห์ทำให้ในช่วงปลายภาคการศึกษา มีเวลาในการทำการศึกษารายกรณีค่อนข้างจำกัด และข้อมูลที่สำคัญอีกส่วนคือการที่คณาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชาได้รับทราบปัญหาอุปสรรคที่นักศึกษาได้เผชิญตอนฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เช่น การจัดการความเครียดของตนเอง การจัดการภาระงาน การดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ประสบปัญหา รวมถึงการปรับตัวและทำงานร่วมกับผู้อื่น ล้วนต้องอาศัยพื้นฐานทางจิตวิทยาที่มาจากการเรียนรู้เชิงประสบการณ์มากกว่าเนื้อหาเชิงทฤษฎี จึงเป็นที่มาที่ทำให้คณาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชาได้มีแนวคิดในการพัฒนารายวิชาตั้งแต่ฐานราก

จากเสียงสะท้อนในข้างต้น แม้ว่าคณาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชาจะมีการปรับรายละเอียดบางส่วนในแต่ละภาคการศึกษา เช่น การปรับลดเนื้อหาหรือสลับลำดับเนื้อหา แต่ผลสุดท้ายก็ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างเต็มรูปแบบ คณาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชาจึงได้ประชุมหารือเพื่อปรับเปลี่ยนรูปแบบและแนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาดังกล่าวอย่างเป็นระบบ โดยได้ร่วมกันนำข้อมูลจากนักศึกษาและคณาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชามาวิเคราะห์หาสาเหตุที่แท้จริงและดำเนินการปรับปรุงพัฒนารายวิชาเพื่อนำมาใช้จัดการเรียนการสอนในปีการศึกษา 2566 ซึ่งขณะที่เขียนบทความนี้คณาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชาได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่ปรับปรุงใหม่มาเป็นเวลากว่า 10 สัปดาห์หรือเกินครึ่งหนึ่งของ

ภาคการศึกษาแล้ว คณาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชาจึงได้ทำการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูล
เท่าที่ปรากฏ เพื่อสะท้อนภาพที่มา กระบวนการ และผลลัพธ์ในเบื้องต้นของการปรับปรุงพัฒนารายวิชาโดย
อาศัยแนวทางการศึกษาฐานสมรรถนะ (competency-based education) ดังจะกล่าวถึงในบทต่อไป

จากหลักสูตรอิงมาตรฐานสู่หลักสูตรฐานสมรรถนะ

จากการประชุมหารือของคณาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชา จิตวิทยาการเรียนรู้สำหรับครู พบว่า
การที่ผู้เรียนไม่สามารถเชื่อมโยงความรู้เชิงทฤษฎีกับการประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงได้เท่าที่ควรนั้นมีสาเหตุ
สำคัญมาจากการที่โครงสร้างของหลักสูตรเดิมนั้นถูกออกแบบด้วยกรอบแนวคิดแบบหลักสูตรอิงมาตรฐาน
(standard-based curriculum) ซึ่งมีลักษณะสำคัญคือเป็นหลักสูตรที่เน้นความรู้เชิงเนื้อหา (content-
based) ทั้งในแง่ของแนวทางการจัดการเรียนการสอนไปจนถึงการวัดและประเมินผล ส่งผลให้แต่ละสัปดาห์
บทเรียนจะถูกกำหนดไว้โดยอิงกรอบโครงสร้างเชิงเนื้อหาที่ระบุไว้ในหลักสูตรซึ่งผู้สอนจะต้องสอนตามลำดับ
โครงสร้างเนื้อหาดังกล่าวเพื่อให้ทันกรอบเวลาเนื่องจากการกำหนดให้มีการสอบกลางภาคและปลายภาคเป็น
หมุดหมายของการวัดผล โดยน้ำหนักของการวัดประเมินผลนั้นจะค่อนข้างเน้นไปที่การสอบเพื่อวัดความรู้
ความเข้าใจเชิงเนื้อหาเป็นสำคัญ แม้จะมีข้อคำถามเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆอยู่บ้างก็ตามแต่
ก็เป็นเพียงการจำลองทางความคิดเท่านั้น ส่วนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) นั้นถูกปรับใช้ให้อยู่
ในรูปแบบของกิจกรรมที่สอดแทรกเป็นระยะ ๆ ในแต่ละสัปดาห์ แม้จะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความ
กระตือรือร้นในการเรียนและเกิดความรู้เชิงประสบการณ์แต่ก็ถือเป็นสัดส่วนที่ค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับ
ปริมาณของเนื้อหาทั้งหมดที่นักศึกษาได้เรียนรู้

ข้อค้นพบที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือวิชา จิตวิทยาการเรียนรู้สำหรับครู นั้นเป็นส่วนหนึ่งของ
หลักสูตรครุศาสตร์บัณฑิตที่เพิ่งมีการปรับโครงสร้างจากหลักสูตร 5 ปี มาเป็นหลักสูตร 4 ปี ทำให้มีการบรรจุ
เนื้อหาที่นักศึกษาพึงทราบ เช่น จิตวิทยาพัฒนาการ จิตวิทยาการเรียนรู้ จิตวิทยาการแนะแนว จิตวิทยาการให้
คำปรึกษา การศึกษารายกรณี ฯลฯ เข้ามาบรรจุอยู่ในรายวิชาเดียว ซึ่งคณาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชาเองก็มี
ความสนใจในการคัดเลือกหรือตัดทอนเนื้อหาส่วนต่างๆ เนื่องจากเนื้อหาแต่ละหัวข้อต่างก็มีความสำคัญเป็น
พื้นฐานที่จะช่วยให้นักศึกษาเข้าใจถึงธรรมชาติของผู้เรียนและมีหลักการและแนวทางในการแก้ไขปัญหา
พัฒนา ส่งเสริมผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม และที่สำคัญนอกเหนือจากการนำความรู้แนวคิดทฤษฎีเหล่านั้นไปใช้
ในสถานการณ์จริงแล้ว นักศึกษาอาจจำเป็นต้องอาศัยองค์ความรู้เหล่านั้นไปใช้ในการสอบใบประกอบวิชาชีพ
หรือสอบบรรจุข้าราชการครูอีกด้วย คณาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชาจึงได้ตระหนักว่าโครงสร้างการวัด
ประเมินผลในเชิงเนื้อหาของการสอบในสนามใหญ่ดังกล่าวย่อมส่งผลต่อการออกแบบหลักสูตรครุศาสตร์
บัณฑิตให้มีฐานคิดที่อิงมาตรฐานหรืออิงเนื้อหาไปโดยปริยาย

อย่างไรก็ดี ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา แวดวงการศึกษาทั้งในต่างประเทศและภายในประเทศ
ก็ได้ตระหนักถึงข้อจำกัดของหลักสูตรอิงมาตรฐานเช่นกัน และได้มีความพยายามผลักดันให้มีทางเลือกใหม่คือ
การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ (competency-based curriculum) หรือการศึกษาที่มุ่งเน้นผลลัพธ์
(outcome-based education หรือ OBE) ที่ปรับเป้าหมายปลายทางของการศึกษาไม่ใช่มุ่งที่การวัดผลเชิง

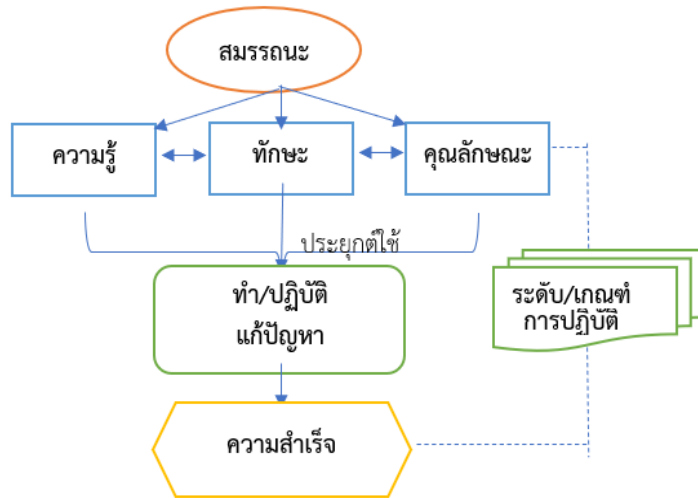
เนื้อหาแต่เป็นการวัดผลเพื่อตอบคำถามว่าเมื่อผู้เรียนเรียนจบหลักสูตรแล้วจะสามารถทำอะไรได้บ้าง เป็นการตอบโจทย์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงสู่การประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง ด้วยเหตุนี้จึงทำให้หน่วยงานต่างๆเริ่มมีการผลักดันนโยบาย จัดอบรมและส่งเสริมการออกแบบหลักสูตรฐานสมรรถนะเพื่อแทนที่ชุดความคิดเดิม ซึ่งคณาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชาก็ได้รับประโยชน์จากการผลักดันแนวคิดนี้เช่นกันจึงทำให้คณาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชาสามารถหิบบแนวทางของการออกแบบหลักสูตรฐานสมรรถนะมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาหลักสูตรรายวิชา จิตวิทยาการเรียนรู้สำหรับครู ไปด้วย

หลักการสำคัญของหลักสูตรฐานสมรรถนะ

ตามแนวทางของ CBE Thailand (2566) หลักสูตรฐานสมรรถนะมีหลักการที่สำคัญอยู่ 5 ประการด้วยกัน ได้แก่

1. มีเป้าหมายในการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนที่เหมาะสมตามช่วงวัย โดยเน้นการพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล (personalization) มีความเป็นองค์รวม (holistic development) เพื่อให้ผู้เรียนเป็นเจ้าของการเรียนรู้และกระบวนการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (life-long learning)
2. มีการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ (learning outcome) ที่เชื่อมโยงกับสมรรถนะ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ประโยชน์กับชีวิตและการทำงาน
3. มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมรวมถึงเส้นทางการเรียนรู้ (learning pathway) ที่มีความหลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับพหุปัญญาและธรรมชาติของผู้เรียน
4. มีกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) รวมถึงการใช้สื่อและการยกตัวอย่าง สถานการณ์การเรียนรู้ที่ร่วมสมัย หลากหลาย และยืดหยุ่น สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน (differentiated instruction) รวมถึงความแตกต่างในเชิงบริบทของสถานศึกษาและชุมชนแวดล้อม
5. มุ่งใช้การประเมินเพื่อการพัฒนา (developmental evaluation) เพื่อสะท้อนสมรรถนะของผู้เรียนตามเกณฑ์การปฏิบัติ (performance) ที่เชื่อถือได้ ความเป็นธรรม และเอื้อต่อการถ่ายโยงการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาต่อยอดในระดับที่สูงขึ้นตามศักยภาพของตนเอง

โดยพระมหาอุดร อุตตโร (มากติ) (2565) ได้สรุปแนวทางการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะไว้ดังนี้

ภาพที่ 1 แนวทางการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะกับการจัดการเรียนการสอนของผู้เรียน
 หมายเหตุ. จาก “แนวทางการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะกับการจัดการเรียนการสอนของผู้เรียน,” โดยพระ
 มหาอุตร อดุลโร (มากดี), 2565, วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ฯ, 9 (1), 438-451. (<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EDMCU/article/download/255074/171983>). สงวนลิขสิทธิ์ 2565 ดัดแปลงโดย
 ได้รับอนุญาต.

ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

คุณจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชาจิตวิทยาการเรี้นรู้สำหรับครูได้รวบรวมข้อมูลจากแบบประเมินรายวิชาจิตวิทยาการเรี้นรู้สำหรับครู ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 ถึงภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 และข้อมูลจากการสะท้อนคิด (reflection) ของนักศึกษาในสัปดาห์สุดท้ายของการจัดการเรียนการสอนในแต่ละภาคการศึกษา มาทำการวิเคราะห์ ค้นหาแก่นของปัญหา (pain points) จากนั้นจึงได้นำหลักการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนารายวิชา

คุณจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชาเล็งเห็นว่าหลักการของหลักสูตรฐานสมรรถนะนั้นสอดคล้องกับแก่นของปัญหาของรายวิชานี้ตามที่ได้วิเคราะห์ไว้ในข้างต้นจึงได้ร่วมกันทำการปรับปรุงพัฒนาโครงสร้างและรายละเอียดของรายวิชาให้อิงกับแนวทางของหลักสูตรฐานสมรรถนะให้มากที่สุดดังตารางเปรียบเทียบต่อไปนี้

มิติในการปรับปรุงพัฒนา	หลักสูตรเดิม	หลักสูตรใหม่
ขอบเขตและการจัดลำดับเนื้อหา	เรียบเรียงเนื้อหาตามคำอธิบายรายวิชาและตำราหลัก โดยแบ่งขอบเขตเนื้อหาเป็นส่วนๆ ชัดเจนและสอนแยกไปที่ละส่วน เริ่มจากจิตวิทยาเบื้องต้น จิตวิทยาพัฒนาการ จิตวิทยาการศึกษาและการเรียนรู้ ทักษะสมองเพื่อการเรียนรู้ จิตวิทยาแนะแนว การศึกษารายกรณี ปัญหาทางพฤติกรรม อารมณ์ และโรคทางจิตเวชของเด็กและวัยรุ่น จิตวิทยาการให้คำปรึกษา และแนวทางการให้คำแนะนำ ผู้ปกครอง ลำดับเนื้อหาจะค่อนข้างตายตัวตามที่กำหนดไว้	เรียบเรียงเนื้อหาตามชุดประสบการณ์ที่ผู้เรียนจะได้รับ โดยกระจายเนื้อหาให้กระชับและสอดคล้องกับประสบการณ์ของผู้เรียน เริ่มจากการสำรวจและเข้าใจตนเอง การเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล การเข้าใจปัญหาผู้เรียน การให้คำปรึกษาเบื้องต้น จิตวิทยาแนะแนว และทักษะการสื่อสารเพื่อให้คำปรึกษา การศึกษารายกรณี จิตวิทยาพัฒนาการ จิตวิทยาการเรียนรู้ และแนวทางการให้คำแนะนำผู้ปกครอง ลำดับเนื้อหาจะค่อนข้างยืดหยุ่นไปตามพลวัตและประสบการณ์ของผู้เรียน และเป็นการเรียนรู้โดยเอาปัญหาจากสถานการณ์จริงมาเป็นตัวตั้ง
รูปแบบการสอน	มีการจัดกิจกรรม active learning กระบวนการกลุ่ม และการสะท้อนคิด โดยจัดให้สอดคล้องกับการสอนเชิงบรรยายตามหัวข้อเนื้อหาที่กำหนดไว้	มีการจัดกิจกรรม active learning กระบวนการกลุ่ม และกระบวนการสะท้อนคิดเพื่อเชื่อมโยงประสบการณ์กับชีวิตจริงและการนำไปประยุกต์ใช้ และมีการบรรยายเนื้อหาประกอบพอสังเขป
สื่อการสอน	ส่วนใหญ่เป็นสไลด์เนื้อหาเชิงทฤษฎี และมีมัลติมีเดียประกอบเป็นบางส่วน	มีมัลติมีเดีย ตัวอย่างสถานการณ์จริง และใบงานเป็นส่วนหลัก และมีสไลด์เนื้อหาเป็นส่วนประกอบ
ชิ้นงาน	มีชิ้นงานใหญ่ๆ เป็นระยะๆ เน้นการสรุปเนื้อหา เช่น ผังความคิดสรุปเนื้อหาทฤษฎีพัฒนาการ ทฤษฎีการเรียนรู้ อินโฟกราฟิกและรายงานการศึกษารายกรณี (case study) เป็นต้น	กระจายเป็นชิ้นงานย่อย เน้นการลงมือปฏิบัติ เช่น แบบฟอร์มเดิมประโยคให้สมบูรณ์ แบบบันทึกการสังเกต แบบฟอร์มการศึกษารายกรณี การนำเสนอความคืบหน้าโครงการพัฒนาตนเอง เป็นต้น
การวัดและประเมินผล	<ul style="list-style-type: none"> - มีการสอบกลางภาค และปลายภาค - ใช้การประเมินจากคุณภาพของชิ้นงาน พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน และการสอบวัดความรู้ความเข้าใจ - มีการสะท้อนคิดในชั้นเรียนเป็นระยะๆ 	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่มีสอบกลางภาค แต่มีการสอบย่อยในบางสัปดาห์ และสอบปลายภาค - ใช้การประเมินคุณภาพของชิ้นงานร่วมกับการประเมินพัฒนาการของผู้เรียน ทั้งการประเมินตนเองและการประเมินจากผู้สอน พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน และการสอบวัดความรู้ความเข้าใจ - มีการสะท้อนคิดในชั้นเรียนเป็นระยะๆ

ตารางที่ 1 ตารางเปรียบเทียบข้อแตกต่างระหว่างหลักสูตรเดิมกับหลักสูตรที่ปรับปรุงใหม่

ที่มา: แผนพัฒนาหลักสูตรรายวิชาจิตวิทยาการเรียนรู้สำหรับครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ปีการศึกษา 2566 จัดทำขึ้นเมื่อเดือนเมษายน ปี 2566

ผลลัพธ์เบื้องต้นของการปรับปรุงรายวิชาตามแนวทางหลักสูตรฐานสมรรถนะ

หลังจากที่คณาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชาได้ปรับปรุงรายวิชาตามรายละเอียดข้างต้นและได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนมาเป็นเวลาประมาณ 10 สัปดาห์ คณาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชาก็ได้มีการจัดประชุมเพื่อสะท้อนผลลัพธ์ในเบื้องต้นโดยได้รวบรวมเสียงสะท้อนจากผู้เรียนและผู้สอน นำมาสังเคราะห์เป็นข้อค้นพบ 4 ประการดังต่อไปนี้

1. มีความยืดหยุ่นในการจัดการเรียนการสอนมากขึ้น เป็นข้อแตกต่างที่โดดเด่นที่สุดเนื่องจากหลักสูตรฐานสมรรถนะนั้นอิงประสบการณ์ของผู้เรียนเป็นสำคัญทำให้ผู้สอนไม่ต้องพะวงว่าจะต้องรีบสอนให้ทันตามกรอบเนื้อหาที่วางไว้ แต่ผู้สอนสามารถออกแบบ เพิ่ม ลด ปรับ ตัด กระบวนการเรียนรู้ระหว่างทางได้อย่างยืดหยุ่นและสอดคล้องกับจังหวะการเรียนรู้ (learning pace) ของผู้เรียนโดยประเมินจากปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียนตามสถานการณ์จริง และสามารถยอมรับความแตกต่างของจังหวะการเรียนรู้ของผู้เรียนซึ่งมีความซ้ำเร็วต่างกันได้ด้วยซึ่งสอดคล้องกับหลักการพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล (personalization) ในขณะเดียวกันก็ลดความกดดันของผู้สอนที่จะต้องสอนแต่ละหมู่เรียนให้เรียนเนื้อหาทันทันหรือปริมาณเท่าเทียมกันด้วย เนื่องจากเปลี่ยนจุดเน้นจากเดิมที่ต้องเน้นการสอนให้ครบตามเนื้อหา กลายมาเป็นการเน้นสิ่งที่ผู้เรียนสามารถทำได้แทนจึงสามารถใช้กลวิธีต่างๆมาทดแทนกันได้ เช่น การทำห้องเรียนกลับด้าน (flipped classroom) ให้ผู้เรียนไปศึกษาในระบบออนไลน์มาก่อนแล้วมาแลกเปลี่ยนกันในชั้นเรียน เป็นต้น ผู้เรียนจึงสามารถบริหารจัดการเวลาในการเรียนรู้ด้วยตนเองได้

2. ผู้สอนรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคลมากยิ่งขึ้น การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติ ทำให้ผู้สอนได้เห็นความแตกต่างหลากหลายของผู้เรียนชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งศักยภาพ ข้อจำกัด และพัฒนาการที่แตกต่างกันในแต่ละบุคคล ทำให้สามารถใส่ใจและให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของแต่ละบุคคลมากขึ้น ต่างจากตอนสอนในหลักสูตรเดิมซึ่งจะเห็นปฏิสัมพันธ์ที่โดดเด่นในชั้นเรียนแค่บางกลุ่มและสุดท้ายมักจะมีผู้เรียนเป็นภาพรวมว่ามีกลุ่มเก่ง-กลาง-อ่อนโดยพิจารณาจากคุณภาพของชิ้นงานและการสอบวัดผลเป็นหลัก ทั้งนี้ การที่ผู้สอนรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคลมากขึ้นยังส่งผลเชิงบวกในการสร้างปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียน ทำให้ผู้เรียนรับรู้ถึงตัวตนของตนเองในชั้นเรียนและสามารถมีส่วนร่วมในชั้นเรียนมากยิ่งขึ้นซึ่งถือเป็นข้อดีอีกประการหนึ่ง

3. มีการเลือกเส้นทางการเรียนรู้ตามความสนใจ แต่เดิมผู้เรียนไม่สามารถออกแบบเส้นทางการเรียนรู้ (learning pathway) ของตนเองได้มากนักเนื่องจากถูกจำกัดด้วยกรอบมาตรฐานเชิงเนื้อหาที่วางไว้ แต่เมื่อปรับเป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะแล้วผู้เรียนสามารถตีโจทย์ของตนเองได้กว้างขึ้น เช่น การทำกิจกรรมออกแบบชีวิต การทำโครงการเปลี่ยนแปลงตนเอง หรือการทำการศึกษารายกรณี ผู้เรียนสามารถเลือกโจทย์ตามความสนใจของตนเองได้ โดยอาจารย์จะมีส่วนช่วยในการอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ตามความสนใจให้ได้มากที่สุด มีกระบวนการติดตามความคืบหน้า วิเคราะห์และสะท้อนคิดไปพร้อมๆ กับผู้เรียน ทำให้เกิดการพัฒนาระบวนการคิดที่เป็นระบบไปพร้อมๆ กัน

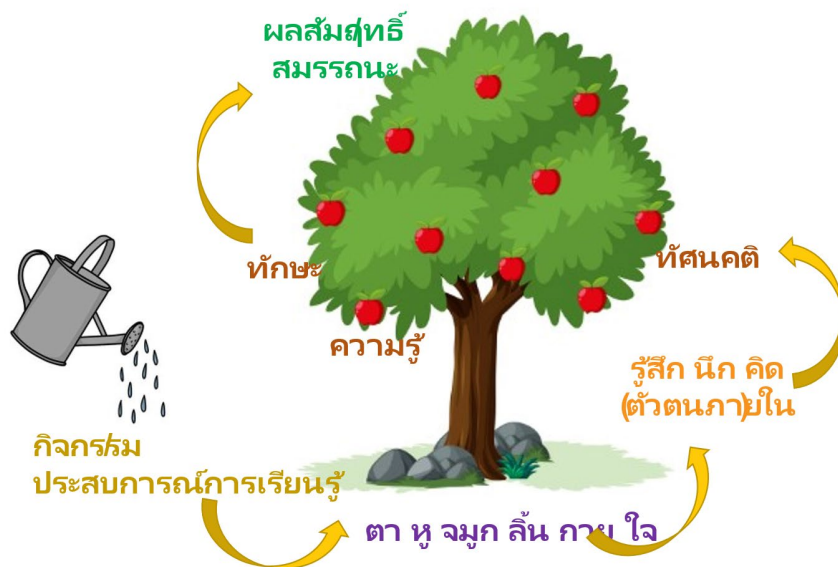
4. มีการเปลี่ยนแปลงที่จับต้องได้ เนื่องจากการเรียนรู้ตามหลักสูตรฐานสมรรถนะเน้นการตอบโต้ว่าเมื่อเรียนไปแล้วผู้เรียนจะสามารถทำอะไรได้บ้าง แต่ละกิจกรรมจึงทำให้ผู้เรียนค่อยๆ เห็นตนเองเกิดการเปลี่ยนแปลงในมิติต่างๆ เช่น ความรู้ความเข้าใจ กระบวนการคิด ทักษะคิดต่อสิ่งต่างๆ รวมถึงพฤติกรรม และทักษะต่างๆ ที่ผู้เรียนได้ฝึกฝนเปลี่ยนแปลงตนเอง เช่น การฝึกคิดวิเคราะห์ การทำชิ้นงานต่างๆ ในชั้นเรียน หรือการทำโครงการเปลี่ยนแปลงตนเอง ซึ่งนอกจากจะทำให้ผู้เรียนเห็นผลลัพธ์ที่แตกต่างจากเดิมแล้วยังช่วยเสริมความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองจากการเห็นผลลัพธ์ที่ตนเองได้ลงมือปฏิบัติอีกด้วย และเมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้

ผ่านการเผชิญหน้าและจัดการกับอุปสรรคต่างๆก็ถือเป็นการติดตั้งและปลูกฝังชุดความคิดแบบเติบโต (growth mindset) ไปในตัว

อย่างไรก็ดี ผลลัพธ์ดังกล่าวเป็นเพียงผลลัพธ์ที่สังเคราะห์มาจากเสียงสะท้อนของนักศึกษาและคณาจารย์ในเบื้องต้นเท่านั้น ที่สำคัญข้อมูลที่ได้มานั้นมิได้มีเฉพาะการเปลี่ยนแปลงในทางบวกแต่อย่างเดียว หากยังมีความท้าทายที่คณาจารย์ค้นพบเช่นกันดังจะกล่าวในหัวข้อการอภิปรายและเสนอแนะต่อไป

การเชื่อมโยงคุณค่าความหมายของรายวิชาสู่สภาวะทางปัญญา

หากพิจารณาผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นแก่ตัวผู้เรียนเป็นรายบุคคลและผลที่เกิดขึ้นในภาพรวมซึ่งในที่นี้หมายถึงรวมถึงตัวผู้สอนเองด้วย จะพบว่าการเรียนรู้ในแนวทางของหลักสูตรฐานสมรรถนะนั้นสอดคล้องกับแนวคิดของการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (transformative learning) (ธนา นิลชัยโกวิทย์ และ อติศร จันทรสุข, 2552) ซึ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้แบบผ่านประสบการณ์ (experiential learning) ซึ่งทำให้เกิดกระบวนการตกผลึกภายในตนเอง (conceptualization) และนำไปสู่ความงอกงามจากภายใน เนื่องจากหลักสูตรฐานสมรรถนะเป็นแนวทางการเรียนรู้ที่ให้คุณค่ากับความแตกต่างระหว่างบุคคล เชื่อในศักยภาพภายในตัวของผู้เรียน ทั้งยังมีกระบวนการและผลลัพธ์ที่จับต้องได้ทำให้เห็นความก้าวหน้าของกันและกันเป็นระยะๆ จากโจทย์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงซึ่งสะท้อนโลกภายนอกกับตัวตนภายในของผู้เรียนอยู่เสมอ ทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงในมิติต่างๆ อาทิ ทักษะ ทักษะ ทักษะ ความรู้ความเข้าใจ พฤติกรรมและทักษะ อุปมาได้กับการดูแลพืชพรรณนานาชนิดให้งอกงามตามศักยภาพของตนเอง ซึ่งคณาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชาได้สังเคราะห์ออกมาเป็นแผนภาพดังต่อไปนี้

ภาพที่ 2 กระบวนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงและงอกงามจากภายใน

ที่มา: แผนพัฒนาหลักสูตรรายวิชาจิตวิทยาการเรียนรู้สำหรับครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ปีการศึกษา 2566 จัดทำขึ้นเมื่อเดือนเมษายน ปี 2566

วิถีของการเรียนรู้ในรูปแบบดังกล่าวจะไม่มีผู้เรียนที่ถูกทอดทิ้งให้สูญหาย (no one left behind) หรือทำให้ตัวตนพร่าเลือนไปจากการพยายามทำให้เหมือนกัน (mass production) ทว่าในทางกลับกัน ผู้เรียนจะได้รับกระบวนการหนุนเสริม (empowerment) ให้เห็นศักยภาพในตนเอง ให้ผู้เรียนตระหนักว่าตนเองสามารถเรียนรู้ เติบโต และงอกงามได้ในแบบฉบับของตนเองโดยมีต้องผูกติดคุณค่าของตนเองกับผลการเรียนเชิงตัวเลขหรือสัญลักษณ์ เช่น เกรด คะแนน หรือมีต้องอาศัยการเปรียบเทียบคุณค่าในตนเองกับผู้อื่นหรือกับมาตรฐานทางสังคมแต่อย่างใด หากแต่ชวนให้ผู้เรียนมองเห็นตนเองและปรากฏการณ์ต่าง ๆ ตามความเป็นจริงและไม่หยุดที่จะพัฒนาตนเอง

นอกจากนี้ ระหว่างที่จัดการเรียนการสอนคณาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชายังได้ผสมองค์ประกอบของจิตวิทยาเชิงบวก (positive psychology) ที่เรียกว่า PERMA Model เข้าไปด้วย (ปริญานุช วุฒิ ชูประดิษฐ์ และ สุภัทร ชูประดิษฐ์, 2565) ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าวนี้ประกอบด้วย

Positive emotions ความรู้สึกเชิงบวก ให้ผู้เรียนรู้สึกสนุก ผ่อนคลาย และอบอุ่น ก่อเกิดความรู้สึกที่ดีทั้งต่อตัวเองและผู้อื่น

Engagement การมีส่วนร่วม ให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ภายในชั้นเรียนและมีความสมัครใจที่จะต่อยอดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

Relationship ความสัมพันธ์เชิงบวก เน้นการสร้างสัมพันธ์ภาพที่เกื้อกูล สร้างพื้นที่ปลอดภัยสำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และกล้าที่จะสะท้อนตัวตนภายในตนเอง

Meaning การเรียนรู้ที่มีความหมาย เป็นการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง มีคุณค่าความหมายทั้งต่อตัวเองและผู้อื่น ทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการเรียนรู้ด้วยตนเอง

Achievement มีความสำเร็จที่จับต้องได้ ทำให้ผู้เรียนได้เห็นความก้าวหน้าของตนเองและรู้สึกภาคภูมิใจที่เห็นตนเองสามารถเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกจนกระทั่งบรรลุเป้าหมายได้

องค์ประกอบเหล่านี้ถือเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างนิเวศการเรียนรู้เชิงบวกที่เอื้อให้ผู้เรียนแต่ละบุคคลรวมถึงตัวผู้สอนพร้อมที่จะเติบโตงอกงามไปอย่างเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

อภิปรายและเสนอแนะ

จากการอภิปรายในเบื้องต้นคณาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชาพบว่าลักษณะสำคัญของหลักสูตรอิงมาตรฐานกับหลักสูตรฐานสมรรถนะนั้นมีข้อแตกต่างที่อุปมาเป็นภาพจนได้ดังนี้

หลักสูตรอิงมาตรฐาน (standard-based curriculum) นั้นมีภาพพจน์คล้ายกับการนำพาผู้เรียนกระโดดจากก้อนหินก้อนหนึ่งไปยังอีกก้อนหนึ่ง (stepping stones) ซึ่งเป็นเส้นทางที่ถูกจัดเรียงไว้อย่างค่อนข้างตายตัวและมีกรอบเวลาจำกัดที่ทำให้ผู้สอนต้องรีบพาผู้เรียนกระโดดข้ามไปยังเนื้อหาถัดไปเพื่อให้สามารถสอนได้ครบจบทันเวลาและนำไปสู่ก้อนหินแห่งการวัดผลที่รออยู่ปลายทางได้ ซึ่งบริบทดังกล่าวอาจทำให้ผู้สอนไม่สามารถดูแลผู้เรียนได้อย่างทั่วถึง ฉะนั้นการเรียนรู้ในลักษณะนี้จึงอาจเหมาะกับผู้เรียนที่มีจังหวะการเรียนรู้ที่รวดเร็ว มีความสามารถในการกำกับตนเองสูง มีวินัยและแรงจูงใจในการเรียนที่เพียงพอ ก็อาจทำให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างกระชับ รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพตรงตามมาตรฐานที่วางไว้

ขณะที่หลักสูตรฐานสมรรถนะ (competency-based curriculum) นั้นอุปมาได้กับการวางเรียงตัวต่อโดมิโน (dominos) ที่ผู้สอนกับผู้เรียนได้ร่วมกันต่อทีละตัวๆ จากจุดตั้งต้นและค่อยๆ ส่งผลกระทบต่อเนื่องจากบทเรียนหนึ่งไปสู่อีกบทเรียนหนึ่งหรืออีกแบบฝึกหัดหนึ่ง ซึ่งระหว่างทางอาจมีการหมุนองศาพลิกแพลงต่อยอดไปได้ตามสถานการณ์ เช่น การเผชิญปัญหาอุปสรรค ข้อจำกัด หรือการมองเห็นโอกาสในการสร้างการเรียนรู้ใหม่ ๆ ระหว่างทาง โดยประสบการณ์เรียนรู้ที่นั่นจะค่อยๆ ส่งพลังไล่เรียงไปจากจุดเริ่มต้นไปจนถึงปลายทางซึ่งผู้เรียนแต่ละคนอาจมีผลลัพธ์ปลายทางที่แตกต่างกันแต่ตั้งต้นมาจากการเสริมสร้างสมรรถนะชุดเดียวกัน ถือเป็นการเรียนรู้ที่มีชีวิตชีวาจากการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ทว่า บริบทนี้ผู้สอนอาจไม่สามารถกำหนดกรอบการเรียนรู้ที่ชัดเจนตายตัวได้เทียบเท่ากับหลักสูตรอิงมาตรฐาน รวมถึงตัวผู้สอนเองอาจต้องมีทักษะในการประเมินผู้เรียนและใช้ไหวพริบในการเอื้ออำนวยการเรียนรู้ของผู้เรียนไม่ให้หลุดจากเป้าหมายการเรียนรู้ (learning outcome) และต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจที่จะต่อยอดและกำกับกับการเรียนรู้ด้วยตนเองด้วย

ความท้าทายที่คณาจารย์ผู้รับผิดชอบวิชาได้พบจากการปรับเปลี่ยนรายวิชาตามแนวทางของหลักสูตรฐานสมรรถนะ ได้แก่

1. *มีอุปสรรคที่ทำให้ไม่สามารถสอนตามตารางที่วางแผนไว้ได้* เนื่องจากวันหยุดและภารกิจอื่นที่แทรกแซง เช่น วันประกาศหยุดเพิ่มเติมจากรัฐบาล หรือการจัดกิจกรรมโครงการของทางมหาวิทยาลัย ทำให้ประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนขาดความต่อเนื่อง โดยเฉพาะในสัปดาห์แรก ๆ ของภาคการศึกษา หากเป็นการสอนที่อิงเนื้อหาอาจจะใช้การสอนออนไลน์หรือวิธีการอื่นๆ เพื่อเรียนชดเชยได้ง่ายกว่า แต่การสอนที่อิงประสบการณ์นั้นต้องอาศัยเวลาในการจุดประกายการเรียนรู้ในช่วงต้นให้ติดก่อนจึงจะสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนไปต่อยอดด้วยตนเอง ด้วยเหตุนี้ผู้สอนจึงค่อนข้างมีความยากลำบากในการจัดการชั้นเรียนในช่วงสัปดาห์แรก ๆ อีกทั้งยังเป็นภาคการศึกษาแรกของการปรับใช้หลักสูตรใหม่ผู้สอนจึงยังต้องอาศัยเวลาในการเรียนรู้ปรับตัว และวางแผนในการรับมือกับสถานการณ์เช่นนี้ต่อไปในอนาคต

2. *ความแตกต่างของพื้นฐานผู้เรียนแต่ละสาขาวิชา* ส่งผลให้บุคลิก พฤติกรรม ตลอดจนแรงจูงใจและความร่วมมือในชั้นเรียนแตกต่างกัน เช่น บางสาขาอาจมีบุคลิกที่คิดเป็นระบบสูงแต่อาจมีกรอบมากเกินไปจนขาดความยืดหยุ่น ขณะที่บางสาขาอาจมีความเป็นตัวของตัวเองสูงจนละเลยกรอบหรือกติกา ทำให้ผู้สอนต้องค่อยๆ ใช้เวลาในการสร้างเงื่อนไขการเรียนรู้ให้เหมาะกับบุคลิกหรือรูปแบบการเรียนรู้ (learning style) ที่แตกต่างกันของผู้เรียน และใช้ประโยชน์จากความหลากหลายเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และมองเห็นมุมมองที่ต่างไปจากเดิมและต่างไปจากความคุ้นชินของแต่ละบุคคล

3. *ผู้เรียนมีความพร้อมและจังหวะในการเรียนรู้ช้าเร็วต่างกัน* ทำให้นอกเหนือจากการจัดกระบวนการเรียนรู้ในภาพรวมแล้ว ผู้สอนอาจต้องติดตามและให้ความช่วยเหลือผู้เรียนเป็นรายกรณีด้วย โดยอาศัยการสังเกต สอบถาม และแนะแนวทางเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและมั่นใจในการปฏิบัติภารกิจต่างๆ ที่ได้รับมอบหมายได้ด้วยตนเอง โดยผู้สอนเน้นย้ำถึงความเชื่อตรงต่อตัวเองว่าจะช่วยให้การเรียนรู้ที่นั่นเกิดประโยชน์อย่างแท้จริงต่อตัวผู้เรียนเอง และสามารถสื่อสารอุปสรรคหรือข้อติดขัดต่าง ๆ แก่ผู้สอนได้ตามตรงเสมอ นอกจากนี้ผู้สอนยังมีการกำหนดให้ผู้เรียนได้มีการจับคู่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งถือเป็นการฝึกทักษะในการให้คำปรึกษาและแนะแนวผู้อื่นไปในตัวด้วย

การเรียนรู้ในลักษณะนี้เป็นการนำพาผู้เรียนก้าวออกจากพื้นที่คุ้นชิน (comfort zone) มาสู่พื้นที่แห่งความกลัวหรือพื้นที่ที่ไม่คุ้นชิน (fear zone) นำไปสู่กระบวนการฝึกเผชิญจนกลายเป็นพื้นที่การเรียนรู้ (learning zone) ทำให้เกิดทักษะใหม่ๆและการเรียนรู้ในการรับมือกับปัญหาต่างๆ ขยายความสามารถของตนเองออกจากพื้นที่คุ้นชิน จนในที่สุดเกิดความเชื่อมโยงสู่พื้นที่เติบโต (growth zone) ที่ทำให้ผู้เรียนตระหนักว่าสิ่งต่างๆที่ตนกำลังทำอยู่นั้นเชื่อมโยงกับเป้าหมายในชีวิตของตนเองอย่างไร รวมทั้งช่วยส่งเสริมให้กล้าเปิดความท้าทายใหม่ๆและตั้งเป้าหมายใหม่ให้กับตัวเองได้ ถือเป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดจิตวิทยาเชิงบวก (Page, 2020) และแน่นอนว่าการจะช่วยให้ผู้เรียนก้าวข้ามพื้นที่คุ้นชินของตนเองได้นั้นตัวผู้สอนเองก็ต้องฝึกที่จะก้าวข้ามพื้นที่คุ้นชินของตนเองด้วยเช่นกัน

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่าการจะปรับเปลี่ยนหลักสูตรจากหลักสูตรอิงมาตรฐานมาสู่หลักสูตรฐานสมรรถนะนั้นไม่ใช่เรื่องยากเกินความสามารถ หากแต่ผู้ที่ออกแบบหลักสูตรและจัดการเรียนการสอนในแนวทางฐานสมรรถนะนั้นจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักการและพร้อมที่จะเรียนรู้และปรับเปลี่ยนชุดความคิดในการพัฒนาผู้เรียน เช่น สามารถยอมรับความแตกต่างหลากหลายและเข้าใจการพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล (personalization) สามารถกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ (learning outcome) ที่เชื่อมโยงกับสมรรถนะ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ประโยชน์กับชีวิตและการทำงาน สามารถจัดกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) ที่สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน และเข้าใจการประเมินเพื่อการพัฒนา (developmental evaluation) เพื่อสะท้อนสมรรถนะของผู้เรียน และส่วนที่สำคัญอย่างยิ่งคือผู้สอนจะต้องกล้าที่จะก้าวออกจากพื้นที่คุ้นชินและเปิดใจที่จะเรียนรู้จากความผิดพลาดด้วยเช่นกัน

รายการอ้างอิง

ภาษาอังกฤษ

Page, O. (2020, November 4). *How to Leave Your Comfort Zone and Enter Your 'Growth Zone'*.
<https://positivepsychology.com/comfort-zone/>

ภาษาไทย

CBE Thailand (2566). *โครงการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช (หลักสูตรฐานสมรรถนะ)*. <https://cbethailand.com/หลักสูตร-2/กรอบหลักสูตร/หลักการ/>

ชลิดา หนูหล้า (2565). *หลักสูตรฐานสมรรถนะไม่ใช่กระดาษ แต่เป็นวัฒนธรรม*. <https://www.eef.or.th/teaching-learning-and-assessing-21st-century-skills>

ธนา นิลชัยโกวิท และ อติศร จันทรสขุ. (2552). *ศิลปะการจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง: คู่มือกระบวนการจิตตปัญญา*. นครปฐม: ศูนย์จิตตปัญญาศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล

ปริยานุช วุฒิ ชูประดิษฐ์ และ สุภัทร ชูประดิษฐ์ (2565). *จิตวิทยาเชิงบวก: กลยุทธ์เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21*. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 7 (1), 1-14.

พระมหาอุตร อุตฺโตโร (มากตี) (2565). แนวทางการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะกับการจัดการเรียนการสอน
ของผู้เรียน. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ฯ, 9 (1), 438-451.